

Protestantse Kerk in Middelburg op weg naar 2020 Waarom.....? en Hoe dan.....?

Bevindingen en ideeën voor een dialoog met de wijken

Groeidocument versie december 2012

Werkgroep Impulzs

Leo Adriaanse

Willem van den Broeke

Stefan Francke

Marga Haas

Julian Maijers

Tom Strating

In opdracht van de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente Middelburg

Samenvatting

In dit rapport geeft de werkgroep Impulz in opdracht van de Algemene Kerkenraad (AK) een aanzet tot een visie op de plaats en rol van de Protestantse Gemeente Middelburg (PGM) als instituut anno 2020.

Ondanks alle verschillen bestaat er bij theologen en mensen van de praktijk overeenstemming over wat de kern van het gemeente-zijn is. De drie dimensies: omgang met God (in welke vorm dan ook), 'gemeenschap' met elkaar en dienst aan mens en samenleving. Over deze drie dimensies (mystiek, koinonia en diaconia) moeten we als PGM verder in gesprek.

De PGM heeft een aantal sterke punten in huis waar we het allemaal over eens zijn. We zijn een sociale gemeenschap die veel kan. We zijn gegrepen door dezelfde verhalen over God, Jezus en de Heilige Geest, we willen daardoor geïnspireerd en getroost in het leven staan en we willen daar wat mee doen in de maatschappij (zingeving). We beschikken over een groot potentieel aan menskracht en talenten. En we beschikken over een aantal prachtige kerken.

Als droombeeld ziet de werkgroep de realisatie van een centraal gelegen breed georiënteerd kerkelijk centrum voor zich. Naast dit kerkelijk centrum zouden er satellieten/kerkplekken/kleine gemeenschappen van ontmoeting, zorg en geloof in de wijken kunnen zijn.

Het rapport benoemt een twaalfal spanningsvelden waarin in de komende jaren beleidskeuzes moeten worden gemaakt. Op basis van het gesprek over deze spanningsvelden zal de PGM ontwikkelingsrichtingen kunnen formuleren.

1. Aanleiding en opdracht

Op 9 november 2011 is de werkgroep Nieuw Beleid door de Algemene Kerkenraad in het leven geroepen met de opdracht adviezen te geven over de **plaats en rol van de Protestantse Gemeente Middelburg, als instituut, in de jaren twintig van de 21ste eeuw.**

De redenen daarvoor zijn het afnemende aantal leden van de Protestantse Gemeente Middelburg en de noodzaak kerkgebouwen af te stoten - om financiële redenen.

De werkgroep heeft zijn naam veranderd in **Werkgroep Impulz** om de intentie tot het leveren van adviezen voor impulsen tot ontwikkeling van een eigentijdse Protestantse Gemeente Middelburg duidelijk te maken. De werkgroep bestaat uit leden van de Protestantse Gemeente Middelburg afkomstig uit diverse wijken van Middelburg: Marga Haas, Julian Majers, Stefan Francke, Willem van den Broeke en Leo Adriaanse (voorzitter).

2. De gevolgde en te volgen route

De werkgroep is vier maal bij elkaar geweest om op basis van literatuur en eigen gedachten over de ontwikkelingen binnen de kerk en de maatschappij twee zaken te bespreken en in kaart te brengen: eerst de sterktes en zwaktes van onze huidige protestantse gemeente en daarna de kansen en bedreigingen voor een protestantse gemeente het komende decennium. De eerste resultaten daarvan zijn besproken in de vergadering van 12 maart van de Algemene Kerkenraad en op de gemeenteavond over de 'Krimp' van 29 maart.

Vervolgens is door de werkgroep een Impulz-dag georganiseerd op 12 mei. Daar waren 35 vertegenwoordigers uit alle wijken aanwezig. We bespraken de bevindingen van de werkgroep (de sterke en zwakke kanten van de gemeente en de kansen en bedreigingen voor de gemeente) en vulden aan. Ook brachten we droombeelden voor onze protestantse gemeente in beeld en verzamelden we bouwstenen voor een visie op de Protestantse Gemeente Middelburg in 2020. De resultaten van dit alles (analyse van de huidige situatie, de lonkende perspectieven en de spanningsvelden) zijn in dit rapport beschreven.

Het voorstel van de Werkgroep Impulz is dit rapport, na goedkeuring door de Algemene Kerkenraad, te bespreken in alle wijken en vervolgens tot besluiten te komen over de verder te volgen koers voor het vaststellen van een visie en strategie met stappenplan voor de PGM op weg naar 2020. Dit rapport is dus een eerste opmaat voor het verder nadenken en met elkaar in gesprek te komen over de te volgen koers.

3. Protestantse Kerk in Middelburg anno 2020

Waarom?

Waarom zou er op lange termijn behoefte blijven bestaan aan een kerk? Het is eenvoudiger die vraag te stellen dan haar te beantwoorden! Niettemin, als op die vraag geen eenduidig antwoord kan worden gegeven verliest de kerk – in ieder geval als instituut – haar bestaansrecht. Dat is de harde realiteit. Om een parallel te leggen naar de markt: geen helder antwoord op de vraag naar het waarom betekent onverkoopbare waar.¹ Een adequaat antwoord op de vraag naar het waarom dringt des te meer, omdat naar de mening van velen de kerk nog steeds 'goeie grutten' in de aanbidding heeft. Wat daaronder verstaan wordt kan aanleiding geven tot veel discussie. We willen een poging doen. Waarom moet er anno 2020 nog een kerk zijn? Om dat het om God en om mensen gaat. Mensen, die door de verhalen over Jezus God hebben (h)erkend en ieder op hun eigen wijze God willen beleven of ervaren. Voor de één zal dat zijn de God, zoals die zich in de bijbel geopenbaard heeft ('Gott ist'); voor de ander een God die gebeurt tussen mensen. De opvattingen liggen onverzoenbaar wijd uiteen, maar sinds het Samen op Weg proces moeten er geen krampachtige pogingen meer ondernomen worden leervrijheid en leergezag met elkaar te verzoenen. Ook in dat opzicht zal de kerk zich pluriform moeten manifesteren.² Ondanks alle verschillen bestaat er bij theologen en mensen van de praktijk overeenstemming over wat de kern van het gemeente-zijn is. Drie dimensies: omgang met God (in welke vorm dan ook), 'gemeenschap' met elkaar en dienst aan mens en samenleving. Of met een drietal steekwoorden gezegd: mystiek, koinonia en diakonia.³ Zij vormen het DNA-profiel van de kerk en zijn onderling onlosmakelijk met elkaar verbonden. Diakonia verwordt los van mystiek en koinonia tot filantropie; mystiek verandert, als zij op zichzelf komt te staan, in vage spiritualiteit en koinonia geïsoleerd van mystiek en diakonia wordt gedegradeerd tot een gesloten vriendenkring.⁴

De vraag naar het waarom raakt de essentie van de kerk. Heeft de PGM anno 2020 nog bestaansrecht? Een vrijblijvend antwoord kan zijn: 'Het zal mijn tijd wel duren.' Maar je kunt de vraag naar het waarom ook anders formuleren en dan is er voor vrijblijvendheid geen ruimte meer. Hoe komt het dat (veel) van onze kinderen en kleinkinderen niet meer meedoen met kerk en geloof? En: leggen we ons daarbij neer of niet? Als het antwoord op die laatste vraag 'Nee' luidt, is het vinden van een antwoord op de vraag naar het waarom van de kerk zeer urgent. Als de vraag in groepsverband wordt besproken, is het belangrijk dat iedereen van die urgentie doordrongen is. Bovendien moet er vertrouwen zijn in een goede afloop - al was het maar in de vorm van een droom. Voorwaarden zijn ook volstrekte integriteit en maximale inzet van de gesprekspartners.

Wat?

Het antwoord op de vraag naar wat de kerk te bieden heeft, beweegt zich tussen twee uitersten. Enerzijds is daar het 'conservatieve' antwoord: 'behoudt wat gij hebt!'. Waarom zouden we tornen aan onze verworvenheden? Getuigt een zucht naar verandering niet van een grenzeloos optimisme over de 'maakbaarheid' van een nieuwe 'bedeling'? Transformatie van de kerk? Wij zij toch de kerk! Anderzijds is daar het 'progressieve' antwoord, dat gelooft in de vernieuwing. Het vertrouwen in de creativiteit (de 'Geest') waardoor de uitdaging tot vernieuwing kan worden aangegaan ('het waagstuk'). Over die nieuwe 'bedeling' kan men dromen en gezichten zien! Verderop in dit rapport volgt een inventarisatie van wat de kerk te bieden heeft op beide terreinen: de status quo en het vergezicht. Hier wordt volstaan met de constatering, dat eerdergenoemde dimensies (mystiek, koinonia en diakonia) gestalte hebben gekregen en nog steeds opnieuw krijgen in de diverse werkvelden van de kerk. In de eerste plaats haar eigen terrein: de kerkdienst/liturgie, het diaconaat, het pastoraat, de catechese, etc. Vervolgens kan de cirkel breder worden getrokken. In geografisch opzicht: de wijk, het dorp, de stad, het land of de wereld. Het werkveld kan ook betrekking hebben op een specifieke groep mensen. Mensen die hulp nodig hebben, verlangen naar een gemeenschap, uitzien naar anderen die voor hen opkomen of het

¹ Sinek, Simon, Youtube, How great leaders inspire action (2012)

² Polkerman, Anneke, *De kerk loslaten Een weg naar spirituele ruimte* (Kampen 2006)

³ Deze driedeling is een alternatief voor de trits die in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw gebruikelijk was: 'vieren, leren en dienen'.

⁴ Hendriks, Jan, *Verlangen en vertrouwen Het hart van gemeenteopbouw* (Kampen 2008) 54-69

met hen in hun lijden willen uithouden. Het operatieterrein kan ook de plaatselijke, regionale of landelijke politiek zijn. Concrete dromen worden eveneens elders wat verder uitgewerkt (zie Dromen en bouwstenen).

Hoe?

Over de wijze waarop we de gestelde doelen willen bereiken vermelden we hier (algemeen en zeer compact) de criteria voor gemeenteopbouw:

- centrale plaats voor spiritualiteit en zingeving tegen de achtergrond van de verschillende vormen daarvan;
- aandacht en respect voor mensen als reactie op de commercialisering in onze samenleving;
- inzet op lichte gemeenschappen in plaats van zware verbanden;
- focus op geloofservaringen of ervaringen van God;
- idee van pleisterplaatsen, langs de weg van mensen onderweg;
- vernieuwing van de kerk in de betekenis van transformatie (iets radicalers dan wat aanpassingen en lapmiddelen), als reactie op de afbrokkeling van de kerk als instituut.⁵

⁵ Idem, 52 Hendriks, Jan, *Kerkvernieuwing een uitdaging: op weg gaan met visie en vertrouwen* (Kampen 2010); Duik, Maarten den, De opbouw van de gemeente is de grote gevechtsacte tegen de chaos in: *In de waagschaal* jrg. 14 nr. 8

4. Sterktes/zwaktes/kansen/bedreigingen

Hoe ervaren wij de stand van zaken binnen de Protestantse Gemeente Middelburg? Onze gemeente heeft sterke punten die we onvoldoende inzetten: professionele krachten, veel expertise bij vrijwilligers, mooie gebouwen en geld. We zijn echter ook te karakteriseren als een intern en op behoud van de status quo gerichte gemeente, die krimpt in ledental en waar te veel werk op te weinig schouders ligt. We zijn geen naar buiten gerichte, enthousiaste en uitnodigende club waar de begeesting vanuit ons geloof duidelijk van afstraalt.

Tegelijkertijd is er – zo ervaren we – in de maatschappij behoefte aan gemeenschap, zingeving en spiritualiteit en de ruimte voor sociale dienstverlening mede door een zich terugtrekkende overheid.

De maatschappij waarin we kerk zijn is verindividualiseerd, er heerst een zapcultuur en ieder heeft zijn eigen geloofsbeleving.

Onze gemeente heeft als centraal zwak punt dat we verlegen zijn met hoe we zelf ons eigen geloof beleven. Die beleving is ook zeer divers (wat op zich ook als sterk punt kan worden gezien). De verlegenheid is verklaarbaar omdat rondom geloofsbeleving veel onzegbaar⁶ is. Samen proberen die beleving onder woorden te brengen en van elkaar en de geschiedenis te leren kan veel 'Geest'-kracht en inspiratie tot 'daden' in de maatschappij geven.

Als het **Waarom** van het kerk zijn niet duidelijk is, komt er van het **Hoe** en **Wat** ook niet veel terecht. Sterker nog: het wat en hoe kunnen het waarom lelijk in de weg gaan zitten. Het 'waarom' raakt het hart en daarin kun je elkaar ondanks alle verschillen herkennen. Bij het 'hoe en wat' moet een verhaal worden bedacht, het is vaak niet direct duidelijk wat de reden is om iets zo te doen. Het 'waarom' van ons kerk zijn willen we daarom voortdurend een belangrijk onderwerp van gesprek laten zijn.

Er is binnen en buiten onze gemeente behoefte aan open zingeving- en geloofsgesprekken. Als eerste willen we door met elkaar geloofsgesprekken aan te gaan het 'waarom' van ons kerk zijn in onze tijd helder krijgen en in onze eigen bewoordingen beschrijven (in zijn veelkleurigheid en in oecumenische relatie tot andere godsdiensten). Hieruit willen we dan laten voortvloeien 'wat' we in de Middelburgse maatschappij van 2020 willen betekenen en 'hoe' we dat willen doen. Dit proces willen we begin 2013 starten. De resultaten zullen ook richting geven aan het antwoord op de vraag welke en wat voor soort gebouwen we nodig zullen gaan hebben in 2020.

Kort gezegd: we hebben wel de middelen (mensen, gebouwen, geld), maar we gebruiken ze niet goed. We zijn verlegen met onze (veelkleurige) geloofsbeleving en we hebben het ook onderling niet meer over het onzegbare, over God. Het **Waarom** van ons gemeente zijn is te weinig onderwerp van gesprek en daarom is het **Wat** en **Hoe** van onze activiteiten onvoldoende aansprekend en inspirerend/begeesterend. Terwijl er wel behoefte is aan gemeenschap, zingeving, samen leren en goed doen in de maatschappij.

⁶ Moeilijk in woorden uit te drukken

5. Dromen en bouwstenen

Dromen.

Op de Impulsdag van 12 mei is een aantal droombeelden naar voren gekomen waarin zich een grondidee aftekent. Dat is de realisatie van een centraal gelegen breed georiënteerd kerkelijk centrum. Een ontmoetingsplek waar diverse soorten diensten kunnen plaatsvinden en die 24 uur per dag toegankelijk is. Een locatie waar sociale ontmoeting (lunchcafé), leren (leerhuis met lezingen en interactief leren) en vergaderen samengaan. Een ingang voor hulp en hand- en spandiensten. Naast dit kerkelijk centrum zouden er satellieten/kerkplekken/kleine gemeenschappen van ontmoeting, zorg en geloof in de wijken kunnen zijn.

Bij een breed kerkelijk centrum hoeven we niet aan één locatie te denken. Het kan ook een breed gedragen midden zijn dat op verschillende locaties zichtbaar wordt. Je zou ook de wijken als 'satelliet' kunnen zien, waarbij je de organisatie opengooit voor meer satellieten dan de wijken alleen. Hoe dan ook wij denken dat de huidige organisatievorm met hoge scheidsmuren tussen de wijken anders (beter) kan.

De volgende **bouwstenen** zijn naar voren gekomen, waarmee we aan een **visie voor de PGM** willen gaan werken.

Waarom zijn we kerk?

Om de ervaring van God te delen (in al Zijn mysterie als grondvertrouwen) met alle verhalen over Hem en het verbond met ons mensen door de eeuwen heen en de verhalen over Jezus als zeer bijzonder mens, profeet en 'Zoon van God' in de Bijbel en andere geschriften als voeding en lering.

Om een gezamenlijke plek te hebben voor ons persoonlijk geloof (steun en inspiratie) dat veelkleurig beleefd wordt.

Voor de waarde van het sociale verband, de kerkgemeenschap (niet alleen geloven, maar van elkaar leren, elkaar inspireren en sterken).

Om de tradities te vieren en in stand te houden en voor de verhalen (bemoediging en inspiratie, levende geschiedenis, de betekenis van de verhalen voor nu).

Voor het bespreken van de levende vragen rondom het mysterie God en de persoon Jezus (de levende geschiedenis voortzetten).

Om de gezamenlijk nagestreefde levensstijl en levenskunst (trouw, omzien naar elkaar, werken aan vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping) voort te zetten en steeds weer leven in te blazen.

Om de waarde van het samen vieren en zingen.

Voor het hebben van een plek van rust en stilte voor bezinning en reflectie.

Hoe en wat?

Het hebben van gebouwen met uitstraling (met geschiedenis, opvallend, 'heilige' plaatsen, zichtbaar in Middelburg).

Een toevluchtsoord en stilteplek die 24 uur per dag en 7 dagen in de week toegankelijk is.

Gebouwen en diensten van goede kwaliteit, met zelfbewuste en dienstbare bemensing.

Een plaats voor ontmoeting met een goed imago.

Met een informele, open en intieme sfeer.

Actief en interactief.

Met verschillende vormen en roulerende voorgangers.

Met diverse soorten muziek en zang.

Met ruimte(s) voor verschillende activiteiten, belevingen, uitingen.

Met een kern of kernen die wat verder gaan waar dat ontstaat (geloofsgemeenschappen).

Het over de kern, het waarom en de vragen en belevingen daarbij blijven hebben.

Multifunctioneel.

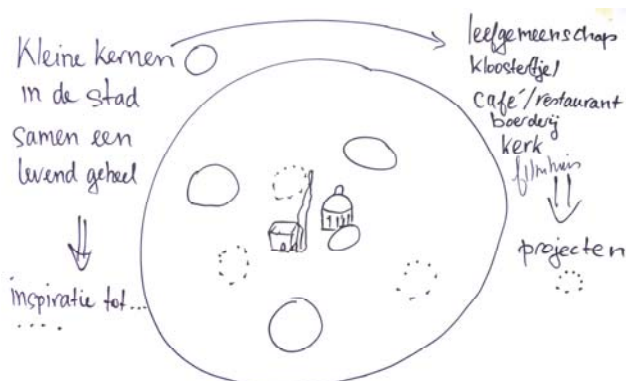
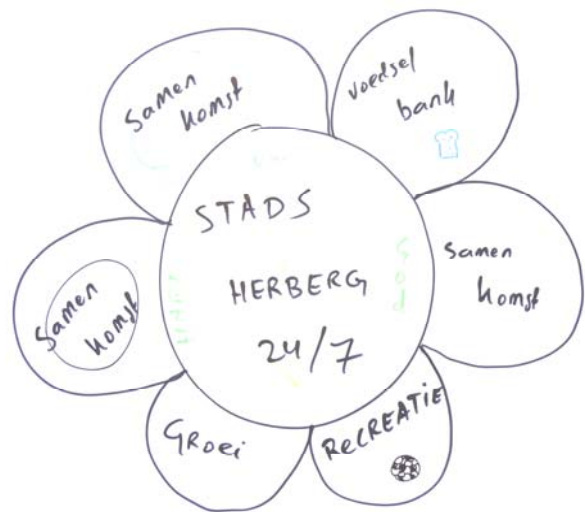
Met ruimte voor wat jongeren bezighoudt en waar zij kunnen experimenteren.

In dialoog met andere godsdiensten.

Met goede contacten met de overheid.

Naar voren is gekomen dat we de 'benauwdheden', 'ingesleten gewoontes', de 'ballast' en 'eilandencultuur' die ervaren wordt, willen bespreken en ten goede willen keren.

We willen met elkaar bespreken wat de plaats van de vieringen, de kerkdiensten in onze kerkgemeenschap is. Welke plaats willen we de liturgie geven in ons christen zijn. In de beleving begint en eindigt de kerk met het bezoek aan de kerkdienst en hangt de rest er een beetje bij.

6. Spanningsvelden en beleidskeuzes

Op basis van de sterktes/zwaktes/kansen/bedreigingen van en voor onze kerkgemeenschap en de droombeelden en bouwstenen voor een visie kunnen we een aantal spanningsvelden benoemen die we adviseren onderwerp van gesprek te laten zijn binnen de gemeente. Het gaat hier om 'dubbele gevoelens' die we vaak ervaren in onze geloofsbeleving en ons kerk zijn. Het is noodzakelijk die dubbelheid te benoemen en te bezien hoe we met beide polen van het spanningsveld om moeten gaan.

De werkgroep is in haar bezinningsproces de volgende spanningsvelden tegengekomen:

1. Het christelijk geloof wordt enerzijds ervaren als 'goud in handen' en een 'sterk merk', maar anderzijds wordt er in de publieke ruimte weinig inhoudelijk over het christelijk geloof gesproken en heeft het christelijk geloof in onze maatschappij weinig tot geen uitstraling en een slecht imago.
2. Binnen de kerk koesteren we enerzijds onze rijke traditie en historie en zijn we tevreden met wat er is, maar anderzijds bestaat er een grote behoefte aan verandering en meegroeien met de tijd.
3. We zijn enerzijds overtuigd van het christelijk geloof zoals dat is ontwikkeld en we aanhangen, maar anderzijds zijn we ons bewust van het belang van andere godsdiensten en de dialoog met andere godsdiensten.
4. We willen in de kerk inzetten bij God, maar beseffen ook dat het om mensen gaat (Gods handen zijn wij)
5. We zijn blij met onze veelkleurigheid, maar lopen tegelijkertijd aan tegen de hokjescultuur
6. We waarderen onze werkende, staande organisatie, maar ervaren die tegelijkertijd ook als een log, naar binnen gericht beleefd apparaat, waarvan de organisatie verbetering behoeft.
7. In onze gemeente zien we een groep van heel betrokken mensen (harde kern), maar er is ook een grote passieve groep die de binding aan de kerk duidelijk anders beleeft (grijs gebied)
8. We zien de voordelen van een grote gemeente (in zijn totaliteit), maar beseffen ook de waarde van een kleinschalige gemeenschap.
9. Enerzijds zitten we heel ruim in onze geldelijke middelen en gebouwen, maar anderzijds komen we geld te kort en is er ruimte te weinig.
10. We willen heel graag aansluiten bij de huidige cultuur, maar we willen vanuit ons geloof ook kritisch kunnen zijn ten aanzien van onze (westerse) cultuur
11. Aan de ene kant willen we maatschappelijk relevant opereren, maar aan de andere kant ervaren we dat we in onze maatschappij maar weinig bereik hebben.
12. We constateren de vergrijzing en willen in onze gemeente rekening houden met ouderen, maar tegelijkertijd willen we ook de jeugd de rol geven die ze toekomt om zichzelf en de kerk verder te ontwikkelen.

Deze spanningsvelden of 'dubbele gevoelens' kunnen het startpunt zijn voor nadere bespreking in onze gemeente. Op basis van het gesprek over deze spanningsvelden kunnen we keuzes en ontwikkelingsrichtingen gaan formuleren. Waar vinden we dat onze belangrijkste punten voor verandering liggen en waar willen we accenten gaan leggen? Met andere woorden: waar zitten onze pijnpunten en uitdagingen?

We hebben een aantal sterke punten waar we het allemaal over eens zijn. We zijn een sociale gemeenschap die veel kan. We zijn gegrepen door dezelfde verhalen over God, Jezus en de Heilige Geest, we willen daardoor geïnspireerd en getroost in het leven staan en we willen daar wat mee doen in de maatschappij (zingeving). We beschikken over een groot potentieel aan menskracht en talenten.

Dus we kunnen wat! Het is geen probleem stappen te zetten in de dialoog en tot besluiten en uitvoering te komen.

Het gesprek met alle leeftijdsgroepen (vanaf de middelbare-schoolleeftijd) over ons 'waarom' zien wij daarbij als essentieel (echt contact over de wezenlijke zaken). Daardoor zal onze veelkleurigheid in de beleving helderder worden, de gedachten over het mysterie, het onzegbare van God, Jezus en de Heilige Geest duidelijker, zodat wij aansprekender kunnen zijn voor anderen en beter zicht krijgen op 'wat' wij in de maatschappij van Middelburg, Walcheren en Zeeland kunnen betekenen en 'hoe' dan.

7. Opzet vervolg

Wij stellen voor de volgende stappen te zetten.

1. In de wijken aansluitend aan een kerkdienst in januari (13, 20 of 27 januari, keuze aan predikant en wijkkerkenraad) met de mensen die dat willen in een uur met wat lekkers bij de koffie/thee in groepjes bespreken waarom we met elkaar kerk willen zijn.
2. Apart organiseren van bijeenkomsten met het Jongerenpastoraat en het Ouderenpastoraat om over hetzelfde te spreken met jongeren en ouderen.
3. In februari één PGM-brede bijeenkomst organiseren waar we met deelnemers die daartoe bereid met elkaar in groepjes aan de slag gaan om onze dromen voor de kerk in 2020 te verzamelen. Dit vormt dan de basis voor onze visie op onze kerk in 2020 en de koers daar naartoe.
4. Verwerken van de resultaten van alle besprekingen tot een basisstuk om tot besluiten te komen over de verder te volgen koers voor het vaststellen van een visie en strategie met stappenplan voor onze Protestantse Gemeente Middelburg (PGM) op weg naar 2020.
5. Instellen van een Team PGM op weg naar 2020.

8. Literatuur

- Armstrong, Karen, Een geschiedenis van God. Vierduizend jaar Jodendom, Christendom en Islam (2009)
- Baricco, Alessandro, De barbaren (2012)
- Boschma, Jeroen & Groen, Inez, Generatie Einstein, slimmer, sneller en socialer: communiceren met jongeren van de 21^e eeuw (2006)
- Boerk, Mark de, Nooit meer evangeliseren (2011)
- Botton, Alain de, Religie voor atheïsten. Een heidens gebruikersgids (2011)
- Brink, Gabriël van den, Eigentijds idealisme. Een afrekening met het cynisme in Nederland (2011)
- Deijl, Aarnoud van der, Is de kerk nog nodig? (2011)
- Dulk, Maarten den, De opbouw van de gemeente is de grote gevechtsacte tegen de chaos in: In de waagschaal jrg. 14 nr. 8 Taylor, Charles, Een Seculiere Tijd (2010)
- Hart, Joep de, Maak het nieuw! Over religieuze ontwikkelingen en de positie van de kerken: een persoonlijke geschiedenis (2011)
- Hendriks, Jan, Verlangen en vertrouwen Het hart van gemeenteopbouw (Kampen 2008)
- Hendriks, Jan, Kerkvernieuwing een uitdaging: op weg gaan met visie en vertrouwen (Kampen 2010)
- Hendrikse, Klaas, Geloven in een God die niet bestaat (2007)
- Hendrikse, Klaas, God bestaat niet en Jezus is zijn zoon (2011)
- Kuitert, Harry, Alles behalve kennis (2011)
- Lenoir, Frédéric, De filosofie van Christus. Het christendom is meer dan een religie (2007)
- Lenoir, Frédéric, Hoe Jezus God werd. Een kwestie die het aanzien van de wereld veranderde (2010)
- Moerland, Bram, Schatgraven in Nag Hammadi. Een inleiding tot de gnostiek (2002)
- Noorloos, Marius, Leven uit de Bron, via geloofsopbouw naar gemeenteopbouw (2003)
- Polkerman, Anneke, De kerk loslaten Een weg naar spirituele ruimte (Kampen 2006)
- Protestantse Kerk Nederland, Geloof-Hoop-Liefde, 30 kansrijke modellen voor de missionaire gemeente (2011)
- Protestantse Kerk Nederland, Kiezen in de krimp; de uitdagingen van de kerk in de stad (Katern Kerkinformatie 2012)
- Raad van Kerken in Nederland, Gebundelde krachten in de oecumene (2012),
- Raad van Kerken in Nederland, Leven, oecumene, wijsheid. Teksten lezen uit Bijbel en Koran (2011),
- Raad van Kerken in Nederland, In de schoenen van de apostelen, studiedag over apostoliciteit (2012),
- Raad van Kerken in Nederland, Brieven over de kerk tussen de generaties (2011)
- Roest, Henk de, Een huis voor de ziel (2010)
- Scheele, Peter, Visserslatijn (1995)
- Sinek, Simon, Youtube: How great leaders inspire action (2012)
- Tillema, Erik Jan en Houweling, Wies (red.), Geloven, zo kan het ook. Vrijzinnige visies op theologische thema's (2011)
- Velde, Koert van der, Flirten met God (Religiositeit zonder geloof) (2011),
- www.creatov.nl
- www.noorderlichtbreda.nl

9. Bijlage sterktes/zwaktes/kansen/bedreigingen

Volgens de werkgroep en de vertegenwoordigers uit de wijken op de Impulsz-dag zijn de sterktes en zwaktes van onze gemeente als volgt te karakteriseren.

Sterktes:

Goed en inspirerend verhaal (Bijbel)
Gemeenschappelijk waarom: zingeving
Veelkleurige geloofsbeleving
Aanwezig bij hoogtepunten (met rit en symbolen)
Ontmoeting met gelijkgestemden, betrokken op elkaar, gevoel ertoe te doen
Organisatie
Gebouwen
Diensten
Kerk in de wijk
Veel professionele krachten (predikanten, musici)
Veel vrijwilligers en bestuurlijk actieven
Veel mensen met heel veel talenten en vaardigheden
Rijke geschiedenis
Schoonheid van de gebouwen in een prachtige omgeving (o.a. Abdij)
Gebouwen met potentie
Lange Jan Project – open kerk
Financiële reserve
Pastorale aandacht (gereorganiseerd)

Zwaktes:

Het 'instituut' kerk: jongeren voelen zich buitenbeentje, saai
Weinig efficiënte organisatiecultuur; bestuurlijke leemlaag
Beperkte muzikale begeleidingsmogelijkheden; geen eigentijdse muziek/muziek die aansluit bij belevingswereld van jongeren
Kerkdiensten die niet aansluiten bij jongeren (saai, lange preek) en ook niet bij de middelbare leeftijd
Élan ontbreekt, geen bruisende club
PGM is geen sterk 'merk', niet iets om trots op te zijn
PGM is geen eenheid en geen liefde onderling (eilandenrijk)
Niet of nauwelijks samenwerking tussen de predikanten
Slechte communicatie naar buiten
Te weinig zichtbaar in de stad – niet present in publieke sfeer (debat, politiek, in meningsvorming, als helpende hand)
Verlegen (geworden)
Weinig jonge vrijwilligers
Steeds kleiner wordende kern
Te weinig gebruik van aanwezige expertise
Erfenis van een kerkcultuur die als negatief wordt beleefd
Consumptief ingestelde leden
Het gaat soms teveel om de vorm in plaats van om de inhoud
Iedereen tevreden willen houden
Exclusivisme/in onszelf gekeerd/isolement
Weinig discussie (of platform daarvoor)

De kansen en bedreigingen voor onze gemeente vanuit de maatschappij zijn als volgt te karakteriseren.

Kansen:

Er is behoefte aan gemeenschap, zingeving en spiritualiteit bij mensen;
Overheid trekt zich terug – er vallen ruimtes die de kerk kan invullen
Nieuwe belijden
Nieuwe leren (traditie van het Joodse leren, cursusvorm, leertrajecten, open dagen)
Evenementen waarmee we ons laten zien (kerkennach, bijv.)
Aansluiten bij de interesse in zingeving – gesprekken faciliteren
Projectmatige betrokkenheid
Meerverbindende activiteiten en minderverbindende activiteiten (buiten de huidige bandbreedte van betrokkenheid)
Behoeft aan beleving (toerisme)
Sociale media
Minder anti-kerkelijke jongeren
Kerk-school
Inzet van PR (jaarverslag, presenteren van wat er gebeurt)
Originele activiteiten
Dichterbij huis...
Presentie i.p.v. magneet
Middelburg-brede activiteiten
Debatten over wat anders moet (of de kerk of de maatschappij)
Organiseren Pinksterdiensten (opkikkerdiensten)
Jongeren verantwoordelijkheden geven en investeren (bijv. als het gaat om muziek maken)
Maatschappelijke stages
Gebruik kerkgebouw verbreden met breder aanbod
Doen waar we goed in zijn (bijv. rituelen)
Internationaliseren
Meer met andere godsdiensten doen
Een krimpnde organisatie moet wel veranderen ener is een gemotiveerde kern die wil veranderen
Inzet van mensen (jong en ouder) geeft betrokkenheid en inspiratie
Nieuwe media, nieuwe vormen; internet
Zout in de pap zijn / bewust zijn van roeping door meer gerichtheid op samenleving, openheid naar samenleving

Bedreigingen:

Zapcultuur; vluchtige maatschappij
Individualisme
Onverschilligheid
Welvaart, luxe; steeds minder God nodig
Geloven wordt als oubollig gezien
(Vermeend) gebrek aan tijd
Minder financiële middelen
Vervlakking, verhuftering samenleving (Wilderisatie)
Weinig inzetbaarheid van mensen
Veel energie voor intern kan ten koste gaan van acties naar buiten
Ontkerkelijking (club van verliezers)
Belastingaftrek staat ter discussie
Opkomst van de sociale media (als alternatief sociaal leven)